

**^H ANONİM ŞİRKET PAY SAHİBİNİN BİLGİ ALMA VE
İNCELEME HAKKI İLE BU HAKLARA İLİŞKİN MAHKEMEYE
BAŞVURU HAKKINI İSVİÇRE BORÇLAR KANUNU
REVİZYONUNUN KONUSYA İLİŞKİN GETİRDİĞİ YENİLİKLER
ÇERÇEVESİNDE YENİDEN DÜŞÜNMEK**

*(RETHINKING OF THE JOINT STOCK COMPANY SHAREHOLDERS'
RIGHT TO INFORMATION AND INSPECTION AND RIGHT TO APPLY
TO THE COURT REGARDING THESE RIGHTS WITHIN THE
FRAMEWORK OF THE REVISION OF THE SWISS CODE OF
OBLIGATIONS)*

Dr. Öğr. Üyesi Özlem İLBASMIŞ HIZLISOY * **

ÖZ

Bu çalışmada, anonim şirket pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı ile bu haklara ilişkin istemlerin karşılanmaması durumunda mahkemeye başvuru hakkı, 19 Haziran 2020 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonuyla getirilmiş ve 1 Ocak 2023 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren yenilikler çerçevesinde inceleme konusu yapılacaktır.

Çalışmamızda, öncelikle pay sahiplerine genel toplantısı dışında yönetim kuruluna yazılı olarak başvurmak suretiyle bilgi alma hakkı tanınmasının yerinde olup olmayacağı, hangi koşulla isabetli olabileceği değerlendirilecektir. Ardından, inceleme hakkını pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olma veya belli oranda paya sahip olma gibi şartlara tabi tutmaya ihtiyaç olup olmadığı sorunu ele alınacaktır. Yine inceleme taleplerine ilişkin karar verme hususunda sadece yönetim kurulunu yetkili kılmamanın isabetli olup olmayacağı incelenecektir. Gerek bilgi alma gerekse inceleme taleplerinin reddinin yazılı şekilde gerekçelendirilmesinin öngörülmesinin yerinde olup olmayacağı da ele alınacak bir diğer meseledir.

^H Eserin Dergimize geliş tarihi: 18.01.2024. İlk hakem raporu tarihi: 22.01.2024. İkinci hakem raporu tarihi: 07.02.2024. Onaylanma Tarihi: 07.02.2024.

* Doktor Öğretim Üyesi, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

** Yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0003-0560-4498.

Esere Atf Şekli: Özlem İlbasmış Hızlısoy, “Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma Ve İnceleme Hakkı İle Bu Haklara İlişkin Mahkemeye Başvuru Hakkını İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonunun Konuya İlişkin Getirdiği Yenilikler Çerçevesinde Yeniden Düşünmek”, YÜHFD, C.XXI, 2024/1, s.149-184.

Daha sonra, bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin olarak hangi durumlarda mahkemeye başvuru hakkı tanınmasının isabetli olacağı değerlendirilecektir. Bu kapsamda mahkemeye başvuru süresine ilişkin olarak da önerilerde bulunulacaktır. Nihayet çalışma de lege ferenda bir Kanun hükmü önerisiyle sona erdirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Bilgi, gereklilik şartı, inceleme, azınlık, mahkemeye başvuru.*

ABSTRACT

In this study, joint stock company shareholder's right to information and inspection and right to apply to the court in case the requests regarding these rights are not met, will be examined within the framework of the changes which was brought in with the Swiss Code of Obligations Revision dated 19 June 2020 and entered into force as of January 1, 2023.

In our study, first, it will be evaluated whether it would be appropriate to give the shareholders the right to obtain information by applying in writing to the board of directors outside the general meeting, and under what conditions it would be appropriate. Afterwards, the question of whether it is necessary to subject the inspection right to conditions such as being necessary for the exercise of shareholder rights or holding a certain percentage of shares will be discussed. Again, whether it would be appropriate to authorize only the board of directors to decide on the inspection requests will be examined. Whether it would be appropriate to provide written justification for the refusal of both information and inspection requests is another issue to be discussed. Then, it will be evaluated in which cases it would be appropriate to give the right to apply to the court regarding the right to information and inspection. In this context, suggestions will be made regarding the application period to the court. Finally, the study will be concluded with a proposal of a legislative provision de lege ferenda.

Keywords: *Information, condition of necessity, inspection, minority, apply to the court.*

GİRİŞ

Bilgi alma ve inceleme hakkı, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)¹'nin kenar başlığı “IV - Bilgi alma ve inceleme hakkı” olan 437. maddesinde hükme bağlanmıştır. Buna göre bilgi alma hakkı esas itibariyle genel kurul toplantısında kullanılabilir. Pay sahibi anılan hakkını toplantıda yönetim kuruluna veya denetçilere sorular sormak suretiyle kullanabilecektir. Yine genel kurulun izni veya yönetim kurulunun kararıyla pay sahibinin şirketin defter ve yazışmalarının sorusunu ilgilendiren kısımlarında bizzat veya izin alınmışsa uzman vasıtasıyla inceleme yapma hakkı vardır. Diğer taraftan bilgi alma veya inceleme talepleri karşılanmadığı takdirde pay sahiplerine mahkemeye başvuru hakkı tanınmıştır.

Çalışmamız kapsamında aşağıda önce konuya ilişkin genel bilgiler verilecektir. Ardından, önce bilgi alma ve inceleme hakkı sonra da mahkemeye başvuru hakkı ile ilgili Türk hukukundaki hâlihazırdaki düzenlemeler, 19 Haziran 2020 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonuyla getirilmiş ve 1 Ocak 2023 tarihi itibariyle yürürlüğe giren yenilikler çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

I. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkına İlişkin Genel Bilgiler

A. Terminoloji Sorunu

Bilgi alma ve inceleme hakkını ifade etmek üzere kullanılan kavramlar ve bu kavramların içeriği hususunda öğretide bir görüş birliği bulunmamaktadır.

Bilgi alma hakkı kavramını tercih eden yazarlardan *Karasu*, anılan kavramın soru sorma suretiyle kullanılan bilgi alma, şirketin defter ile yazışmalarını inceleme ve bilgi alma veya inceleme istemleri karşılanmadığı takdirde mahkemeye başvuru haklarını kapsadığı düşüncesindedir². *Kaya* bu kavramın içeriğini şirket ile ilgili hususlara ilişkin soru sorma, defter ile yazışmaları inceleme ve mahkemeye başvuru imkânına ek olarak özel denetçi seçilmesi talebini kapsayacak şekilde belirlemektedir³. *Ünal* ise anılan

¹ R.G. 14.02.2011/27846.

² Rauf Karasu, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2005, C. 23, Sa. 2, s. 75.

³ Arslan Kaya, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2001, s. 53. Diğer taraftan, *Kaya*, TTK döneminde kaleme aldığı bir makalesinde ise *bilgi alma ve inceleme hakkı* kavramını YUHFD Vol. XXI No.1 (2024)

kavramın aktif bilgi alma hakkı ile bunun bir türü olan inceleme hakkı yanında pasif bilgi alma hakkını da içerdiğini kabul etmektedir⁴.

Sümer, bilgi alma kavramının pasif ve aktif bilgi alma haklarını kapsayan üst kavram olduğunu zikretmekle birlikte, çalışmasında bu kavramı aktif bilgi almayı ifade edecek şekilde kullanacağını, hakkın pasif yönüne yeri geldikçe değineceğini belirtmektedir. Diğer yandan yazar, *inceleme hakkı* kavramı başlığı altında TTK m 437.4'e değinmektedir⁵. Benzer şekilde *Akbay*, çalışmasında *bilgi alma hakkı* kavramını geniş değil dar anlamda, bu kavramı TTK m 437.2 çerçevesinde talebe dayalı bilgiye yönelik hakkı ifade etmek üzere kullanmakta⁶ ve *inceleme hakkı* başlığı altında TTK m 437.4'teki düzenlemeyi ele almaktadır⁷.

Dolu, *bilgi alma ve inceleme hakkı* kavramını soru sorma suretiyle kullanılan bilgi alma hakkı, inceleme hakkı ve bu haklara uyulmadığı takdirde gündeme gelen davayı içerecek şekilde kullanmaktadır⁸. Yazar, TTK m 437.1'i bu kavramının kapsamı dışında kabul etmektedir. Yazar bu sonuca anılan hükümde öngörülen imkân ile esasen kamuyu aydınlatma faaliyetleri kapsamında şirket bakımından bir hazır bulundurma yükümlülüğü öngörüldüğü, hatta bu yükümlülüğün internet sitesi vasıtasıyla yerine getirilebildiği takdirde söz konusu hükme bile ihtiyaç kalmayabileceği gerekçeleriyle varmaktadır⁹.

TTK m 437.1'in gerekçesinde bu hükmün pasif ve geçmişe yönelik bilgi alma hakkına ilişkin olduğu belirtilmiştir¹⁰. Zira anılan hükümde sayılanların

kullanılmaktadır. Yazar, pasif-aktif bilgi alma hakkı ayrımını yaptıktan sonra aktif bilgi alma hakkının “bilgi isteme/alma” ile “inceleme hakkı” şeklinde bağımsız iki ayrı talepten meydana geldiğini, hakkın kullanılmasının mahkeme kararı ile de mümkün olduğunu, özel denetim hakkının ise ikincil bir hak şeklinde hükme bağlandığını ifade etmektedir (Arslan Kaya, *Özel Denetim İsteme Hakkının Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı ile İlişkisi*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2015, C. 31, Sa. 1, s. 62-63).

⁴ Bahadır Ünal, Alman ve Türk Hukukunda Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021, s. 179 vd.

⁵ Burak Sümer, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 22-25.

⁶ Direnç Akbay, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıklar Hukukunda Azınlığın Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Yoluyla Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2017, s. 58.

⁷ Akbay, 318 vd.

⁸ Ali Murat Dolu, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 10, 13-14.

⁹ Dolu, s. 10.

¹⁰ Ünal Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020, s. 378; Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 5. Bası, Seçkin YÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 (2024)

genel kurul toplantı tarihinden asgari on beş gün evvel merkez ve şubelerde incelemeye sunulacağı düzenlenmiştir¹¹. Bunlardan bazılarının bir yıl boyunca merkez ve şubelerde pay sahipleri için açık tutulacağı, gelir tablosu ve bilançonun bir nüshasının ise pay sahiplerince talep edilebileceği hükme bağlanmıştır. Böylece pay sahiplerine bunları incelemek suretiyle bilgi edinme hakkı tanınmıştır. Bu nedenle öğretide haklı olarak burada esasen gerçek ve teknik anlamda bilgi alma hakkının değil de mali tabloların ve raporların incelemeye sunulmasına ilişkin kuralların düzenlendiği ifade edilmektedir¹². O hâlde teknik anlamıyla bilgi alma hakkı pay sahibinin (veya temsilcisinin) talebine/soru sormasına dayanan bilgi alma hakkıdır¹³. Hâl böyle olunca çalışmamızda, TTK m 437.2'deki bilgi alma hakkı ve TTK m 437.4'teki inceleme hakkını kapsayacak şekilde *bilgi alma ve inceleme hakkı* kavramını kullanmayı tercih ettik. Bu yöndeki tercihin mehaz İsviçre Borçlar Kanunu (İsvBK)'nun konuyla ilgili olarak (gerek revizyon öncesi gerekse revizyon sonrası) hükümlerinin düzenlenme tarzı ile de uyum içerisinde olduğu söylenebilir. Şöyle ki İsvBK m 696 ve m 697'nin üst kenar başlıkları *Pay Sahiplerinin Kontrol Hakları (IV. Kontrollrechte der Aktionäre)*'ydi. İsvBK m 696 hükmünün¹⁴ kenar başlığı *Faaliyet Raporunun Duyurulması (1.*

Yayıncılık, Ankara 2022, s. 520. 6762 sayılı TTK m 362 ile ilgili olmak üzere aynı yönde bkz. Kaya, Bilgi Alma, s. 52; Oğuz Atalay, Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Haklarının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2014, C. 16, Özel Sayı, [Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, (Basım Yılı: 2015)], s. 54-55. Hemen ekleyelim, TTK m 437.1'in gerekçesinde bu hüküm ile 6762 sayılı TTK m 362'deki pasif ve geçmişe yönelik bilgi alma hakkının değiştirilmeden korunduğu ifade edilmiştir.

¹¹ Bu hususta ayrıca bkz. Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik (R.G. 28.11.2012/28481) m. 11.1.f.

¹² 6762 sayılı TTK m 362 ile ilgili olmak üzere bu yönde bkz. Kaya, Bilgi Alma, 53; benzer yönde bkz. Ünal Tekinalp (Reha Poroy/Ersin Çamoğlu), Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s. 599.

¹³ Özlem İlbasmış Hızlısoy, Anonim Şirketin Haklı Sebep Feshi, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 142. 6762 sayılı TTK döneminde benzer yönde yaklaşım için bkz. Kaya, Bilgi Alma, s. 53-54.

¹⁴ İsvBK m. 696.1'de, olağan genel kurul toplantısından en geç 20 gün önce faaliyet raporunun ve denetim raporunun şirketin merkezinde pay sahiplerinin incelemesi için hazır bulundurulacağı ve her pay sahibinin bu belgelerin bir nüshasının gecikmesizin kendisine verilmesini talep edebileceği düzenlenmiştir. İkinci fıkrada, nama yazılı payların sahiplerinin bu hususta yazılı olarak, hamile yazılı payların sahiplerinin ise İsviçre Resmî Ticaret Gazetesi'nde ("*im Schweizerischen Handelsamtsblatt*") ve esas sözleşmede öngörülen şekilde ilanla bilgilendirileceği hükme bağlanmıştır. Üçüncü fıkrada ise her pay sahibinin

Bekanntgabe des Geschäftsberichtes) iken, 697. maddenin kenar başlığı *Bilgi Alma ve İnceleme (2. Auskunft und Einsicht)*’ydi. Yine İsvBK’nın konuyla ilgili hükümlerinin 19 Haziran 2020 tarihindeki revizyonu sonrasında 1 Ocak 2023’ten itibaren yürürlükte olan hâlleri incelenecek olursa (revİsBK), 696. madde ilga edilmiştir. Buna benzer bir hükme *Genel Kurul Toplantısına Çağrı ve Toplantının Yürütülmesi (II. Einberufung und Durchführung der Generalversammlung)* üst kenar başlığı altında *Faaliyet Raporunun Duyurulması (2. Bekanntmachung des Geschäftsberichts)* kenar başlıklı madde 699a hükmünde¹⁵ yer verilmiştir. *Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı (IV. Auskunfts und Einsichtsrecht)* üst kenar başlığı altında ise *Bilgi Alma Hakkı (1. Auskunftsrechts)* kenar başlıklı 697. madde ve *İnceleme Hakkı (2. Einsichtsrecht)* kenar başlıklı madde 697a yer almaktadır.

Bilgi alma veya inceleme istemlerinin karşılanmaması durumunda mahkemeye başvuru hakkına gelince, bu hakkı *bilgi alma ve inceleme hakkı* kavramının kapsamı dışında kabul ederek inceleme konusu yapmanın daha yerinde olacağı düşüncesini taşımaktayız. Bilgi alma veya inceleme istemlerinin karşılanmaması durumunda mahkemeye başvuru hakkı, TTK’nın “*IV - Bilgi alma ve inceleme hakkı*” kenar başlıklı 437. maddesinin beşinci fıkrasında hükme bağlanmıştır. Keza mehaz İsvBK’da bu hak, *Bilgi Alma ve İnceleme (2. Auskunft und Einsicht)* kenar başlıklı 697. maddenin dördüncü fıkrasında düzenlenmişti. İsvBK’nın 19 Haziran 2020 tarihindeki revizyonu sonrasında 1 Ocak 2023’ten itibaren yürürlükte olan hâlinde ise yukarıda da dile getirildiği üzere *Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı (IV. Auskunfts und Einsichtsrecht)* üst kenar başlığı altında önce *Bilgi Alma Hakkı (1. Auskunftsrechts)* kenar başlıklı 697. madde ile *İnceleme Hakkı (2. Einsichtsrecht)* kenar başlıklı madde 697a hükümlerine yer verildikten sonra takip eden *Bilgi Alma veya İnceleme Taleplerinin Kabul Edilmemesi (3. Ablehnung des Begehrens um Auskunft oder Einsicht)* kenar başlıklı madde 697b’de bilgi alma veya inceleme istemlerinin karşılanmaması durumunda

genel kuruldan sonraki bir yıl boyunca genel kurula sunulduğu şekliyle faaliyet raporunu ve denetim raporunu şirketten talep edebileceği düzenlenmiştir.

¹⁵ İsvBK m. 699a.1’de, genel kurul toplantısından asgari 20 gün önce faaliyet raporu ve denetim raporunun pay sahiplerince ulaşabilir olması gerektiği, bu belgeler elektronik olarak ulaşılabilir olmadığı sürece her pay sahibinin bunların zamanında sunulmasını talep edebileceği düzenlenmiştir. İkinci fıkrada ise bu belgeler elektronik olarak ulaşılabilir olmadığı sürece her pay sahibinin genel kuruldan sonraki bir yıl boyunca genel kurula sunulduğu şekliyle faaliyet raporunun ve denetim raporunun kendisine sunulmasını talep edebileceği hükme bağlanmıştır.

YÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 (2024)

mahkemeye başvuru hakkı hükme bağlanmıştır. Söz konusu değişiklik de terminoloji açısından vardığımız sonucu desteklemektedir.

B. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Hukuki Niteliği

Bilgi alma ve inceleme hakkı, belli oranda paya sahip olma şartına tabi tutulmuştur, açık deyişle bireysel bir pay sahipliği hakkıdır¹⁶. Anılan hak 6102 sayılı TTK ile güçlendirilmiştir¹⁷. TTK m 437.6'da bu hakkın esas sözleşme veya herhangi bir organ kararıyla bertaraf edilemeyeceği ve sınırlandırılmayacağı düzenlenmiştir. Hükmün gerekçesinde, söz konusu hakkın müktesep ve sınırlandırılmaz nitelikte olduğu, ancak vazgeçilmez hak olup olmadığı hususunun doktrin ve mahkeme kararlarına bırakılmış olduğu belirtilmiştir. Öğretide bir görüş, bu hakkın hem müktesep hem de vazgeçilmez nitelikte olduğu yönündedir¹⁸. Ancak biz TTK m 437.6 çerçevesinde bu hakkın vazgeçilmez nitelikte olduğu görüşüne katılmaktayız¹⁹. Nitekim anılan hakkı kanunla çizilmiş ölçüyü aşacak şekilde sınırlandıran genel kurul kararlarını butlan yaptırıma tabi kılan TTK m 447.1.b hükmü de bu görüşü desteklemektedir²⁰.

¹⁶ Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi Cilt III, 4. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 2018-2019; Kaya, Özel Denetim, s. 62; Karasu, s. 76; Necla Akdağ Güney, Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Aktif ve Pasif Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler, Regesta, Y. 2019, C. 4, Sa. 1, s. 39; Sümer, s. 49; Ünal, s. 173; Abdulkadir Bulut, Anonim Şirket Elektronik Genel Kurul Uygulamasında Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 12. 6762 sayılı TTK döneminde bu yönde bkz. Nazmi Ocak, Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma, İnceleme ve Denetleme Hakkı, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan Cilt I, Beta Yayıncılık, İstanbul 2001, s. 720-721.

¹⁷ Bu hususta bkz. Ünal Tekinalp (Reha Poroy/Ersin Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku II, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019, s. 54; Kaya, Özel Denetim, s. 62-63; Sümer, s. 28-29.

¹⁸ Hayri Bozgeyik, Pay Sahibinin Hakları ve Borçları, Şirketler Hukuku (Editör: Sami Karahan), Mimoza, Konya 2012, s. 633; Ünal, s. 177, dñn. 1035. Keza bu hakkın TTK m. 437.6 çerçevesinde müktesep ve vazgeçilmez nitelikte olduğu, hakkın vazgeçilmez niteliğinin TTK m. 447.1.b ve m. 391.1.c hükümleriyle de teyit edildiği yönünde bkz. Kaya, Özel Denetim, s. 62. Bilgi alma ve inceleme hakkının nispi müktesep ve vazgeçilmez nitelikte olduğu yolunda bkz. Pulaşlı, s. 2019-2020, 2039; Karasu, s. 77-78; Bulut, s. 13-14. Yazarlar, bu hak bakımından TTK m. 437.3 ve 4 hükümlerinde birtakım sınırlamaların öngörölmüş olmasından yola çıkarak nispi müktesep nitelikte olduğu neticesine varmaktadırlar (Pulaşlı, s. 2039; Karasu, s. 77-78; Bulut, s. 13-14).

¹⁹ Tekinalp, s. 353-354; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar II, s. 54; İlbasmış Hızlısoy, s. 141-142; Sümer, s. 59 vd.

²⁰ İlbasmış Hızlısoy, s. 141-142.

C. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının İşlevi

Bilgi alma ve inceleme hakkının başlıca işlevlerinden biri, pay sahiplerinin aydınlanmasını sağlayarak haklarını etkin ve bilinçli bir şekilde kullanabilmelerini sağlamaktır²¹. Bu hak, şirket organlarının dolaylı olarak kontrolüne de imkân sağlar²². Ayrıca pay sahibi anılan hak sayesinde şirketin ekonomik durumu, faaliyetleri ve payının değeri ile ilgili daha doğru bir bilgiye sahip olabilir ve böylece yatırımının akıbeti konusunda daha sağlıklı bir karar verebilir²³.

D. Bilgi Alma ve İnceleme İsteminin Muhatapları

Bilgi alma isteminin muhatapları *yönetim kurulu ve denetçilerdir* (bkz TTK m 437.2). Pay sahibinin inceleme talebi hakkında karar alma yetkisi ise *genel kurul ve yönetim kurulundadır* (bkz TTK m 437.4).

II. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkına İlişkin Hâlihazırdaki Düzenlemeler ile İlgili Değerlendirmeler

A. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Düzenleniş Şekli Üzerine Değerlendirmeler

Bilgi alma ve inceleme hakkı, tek bir madde hükmünde (TTK m. 437'de) düzenlenmiştir. Yukarıda da değinildiği üzere, İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonuyla bilgi alma hakkı ile inceleme hakkı, farklı iki maddede (bkz. revİsvBK m. 697 ile m. 697a) hükme bağlanmıştır. İsviçre öğretisinde bu düzenleme şeklinin bilgi alma hakkıyla inceleme hakkının farklı içeriğe sahip olmaları ve ileri sürülmeleri hususunda da farklı usulün söz konusu olması bakımından anlamlı olduğu kabul edilmektedir²⁴. Bu noktada, anılan tercihin isabetli olup olmadığını ve varılacak sonuca göre Türk hukuku bakımından

²¹ Kaya, Bilgi Alma, s. 25-26; Kaya, Özel Denetim, s. 63; Karasu, s. 78-79; Akdağ Güney, s. 38-39; Sümer, s. 93; Ünal, s. 6-7, 164; Bulut, s. 15-16.

²² Kaya, Bilgi Alma, s. 23-25; Akdağ Güney, s. 38, 39; Sümer, s. 95.

²³ Kaya, Bilgi Alma, s. 22-23; Karasu, s. 79; Akdağ Güney, s. 39; Ünal, s. 7, 164; Sümer, s. 95, 97.

²⁴ Peter Nobel, 2. Teil: Geschichte der Aktiengesellschaft/§ 4 Entwicklung des Aktienrechts nach 1936/II. Die «grosse» Aktienrechtsrevision 2007-2016, Das Aktienrecht: Systematische Darstellung, Das Obligationenrecht, Berner Kommentar (Herausgeber Regina E. Aebi-Müller/Christoph Müller), Stämpfli Verlag AG, 2017, N 222.

bu yaklaşımın benimsenmesinin uygun olup olmayacağını değerlendirmekte fayda vardır.

Türk bilimsel öğretisinde söz konusu hakların ayrı maddelerde hükme bağlanmasının isabetli olacağı savunulmaktadır²⁵. Bu görüş taraftarlarından Akbay'a göre, bu iki hak aynı maddede hükme bağlandığında, inceleme hakkının şart ve sınırlarına bilgi alma hakkı ile ilgili düzenlemelerin uygulanıp uygulanamayacağı meselesiyle karşı karşıya kalınabilir²⁶. Benzer şekilde Sümer, anılan iki hakka ait kullanım şekli ve sınırların farklı maddelerde hükme bağlanmasının bu konularda ayrı uygulama ve düşüncelerin doğmasını engelleme bakımından faydalı olacağını belirtmektedir²⁷.

TTK m 437.3 hükmünde şirket sırları veya muhafazası lazım gelen şirket menfaatleri *bilgi verilmesinin* sınırları olarak düzenlenmiştir. Diğer taraftan hükmün gerekçesinde bu iki sınırın gerek bilgi alma gerekse inceleme hakkı için geçerli olduğu belirtilmiştir. Keza öğretilerde görüşler bu yöndedir²⁸. Bu konudaki tereddüdün ortaya çıkma sebebi bilgi alma ve inceleme haklarına aynı hükümde yer verilmesi değildir. Dolayısıyla da bu hakların sadece farklı hükümlerde düzenlenmesi bu sorunu çözmeye elverişli değildir. Şöyle ki böyle bir tereddüdün ortaya çıkma sebebi TTK m. 437.3'te sınırlar ortaya konulurken *bilgi verilmesinden* bahsedilirken inceleme talebinin açıkça zikredilmemiş olmasıdır. Yine inceleme hakkının TTK m. 437'nin üçüncü fıkrasından sonra, dördüncü fıkrasında düzenlenmiş olması da bu tereddüdün ortaya çıkmasının bir diğer sebebinin oluşturur. Hâl böyle olunca, bilgi alma hakkı ve inceleme hakkı farklı maddelerde düzenlense de bu konudaki belirsizlik devam edebilir. Burada sorunun çözümü açısından yapılması gereken -ileride de detaylı şekilde açıklanacağı üzere- bu konudaki belirsizliğin giderilmesidir ve bu giderim pekâlâ tek maddedeki düzenlemeyle de olabilir. Diğer bir deyişle, bu konudaki belirsizliği ortadan kaldırmak açısından bu iki hakkın tek bir maddede düzenlenmesi ile iki ayrı maddede düzenlenmesi bakımından bir fark bulunmadığı fikrindeyiz.

Ayrıca, bilgi alma hakkı ile inceleme hakkının ayrı maddelerde düzenlenmesinin daha isabetli olacağı görüşü taraftarlarından Akbay, bilgi

²⁵ Mustafa İsmail Kaya/Cihan Yalçın, Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Güçlendirilmesine Yönelik Öneriler, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2023, C. 39, Sa. 1, s. 11, 21; Akbay, s. 59; Sümer, s. 36-37 ve 37, dpn. 67.

²⁶ Akbay, s. 59.

²⁷ Sümer, s. 37, dpn. 67.

²⁸ Sümer, s. 28; Dolu, s. 59; Kaya, Özel Denetim, s. 65.

alma hakkı ile inceleme hakkı arasında öncelik veya sonralık ilişkisinin mevcut olmadığını ifade etmektedir. Buna dayalı olarak yazar, anılan iki hakkın ayrı maddelerde düzenlenmesiyle birbirinden bağımsız nitelikte olmalarının vurgulanmış olacağı düşüncesindedir²⁹. Hemen hatırlatmak isteriz ki TTK m 437.4'te yer verilen “[ş]irketin ticari defterleriyle yazışmalarının, *pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarının incelenebilmesi için*” ifadesi nedeniyle inceleme hakkının bilgi alma hakkıyla ilişkisi hususunda öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüş, inceleme hakkının bilgi alma hakkına bağlı olduğu yönündedir³⁰. Buna göre, inceleme hakkından istifade edilebilmesi için öncesinde (toplantıda) soru sorulmuş olmalıdır³¹. Bizim katıldığımız görüşe göre ise bu iki hak birbiriyle bağlantılı, ancak birbirinden bağımsızdır³². Bu bağlamda, inceleme hakkı bilgi alma talebiyle bağlantılı olarak kullanılabilir gibi bilgi alma talebinden bağımsız şekilde, doğrudan da kullanılabilir. Dolayısıyla ticari defter ve yazışmaların *bilgi alma amacıyla sorulan sorular* veya *bilgi alma hakkı kullanılmaksızın doğrudan inceleme hakkının kullanılması amacıyla sorulan sorular* ile ilgili kısımlarının incelenmesi talep edilebilir³³. Esasen İsviçre

²⁹ Akbay, s. 59.

³⁰ Çiğdem Ceylan, Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara 2019, s. 44-45.

³¹ Ceylan, Bilgi Alma, s. 44-45; H. Ercüment Erdem, İsviçre Şirketler Hukukuna İlişkin Kanun Taslağı ve Taslağın Türk Hukukuna Etkisi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Armağanı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2015, s. 170. İnceleme hakkının amacından hareketle bu hakkın bilgi alma hakkından önce kullanılmayacağı yönünde bkz. Erol Ulusoy, Azınlık Hakları-Anonim Şirket Genel Kurul Toplantıları: Doğrular ve Yanlışlar, Anonim Şirketlerde Bireysel ve Azınlık Pay Sahibi Hakları, (Editör: Erol Ulusoy), 3. Bası, Bilge Yayınevi, Ankara 2022, s. 60. Diğer taraftan yazar, bu iki hakkın farklı olduğunu ve bilgi alma hakkı kullanılmadan da inceleme hakkının kullanılmak istenebileceğini belirtmiştir (Ulusoy, s. 64).

³² Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar II, s. 54; Pulaşlı, s. 2039-2040; Kaya, Özel Denetim, s. 64-65; Akbay, s. 318-319; Sümer, s. 200-202.

³³ Kaya, Özel Denetim, s. 64-65. TTK m. 437.4'teki “*pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarının incelenebilmesi için*” ibaresinden hareketle bu iki hakkın birbirine bağlı olduğunun ileri sürülemeyeceği, bu ifade ile *pay sahibinin inceleme talebini somutlaştırma gerekliliğinin* ortaya koyulduğu yönünde bkz. Akbay, s. 318-319; Sümer, s. 200-202. İnceleme izni verme hususunda genel kurul yanında yönetim kurulunun da yetkili kılınmış olması karşısında söz konusu ifadenin daha önce genel kurulda soru sorulmuş olması zorunluluğu anlamına gelmediği, *pay sahibinin sorusu* ifadesinin *pay sahibinin inceleme talebi* olarak anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Ünal, s. 264. İnceleme istemini karara bağlama konusunda genel kurul gibi yönetim kurulunun da yetkili kılınmış olduğu ve aksinin kabulünün inceleme hakkının önemli ölçüde sınırlandırılmasına yol açacağı gerekçeleriyle *YÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 (2024)*

öğretisinde de bilgi alma hakkı ile inceleme hakkının bağlantısından bahsedilmekle birlikte bunların bağımsız talepler olduğu ve bir arada var olduğu kabul edilmektedir³⁴. Ancak mehaz İsvBK m 697.3'ten farklı olarak TTK'da inceleme hakkının konusu açıkça şirkete ait defter ve yazışmalarının pay sahibi tarafından sorulan soruyla ilgili kısımlarıyla sınırlandırılmış, dolayısıyla gerekcede de dile getirildiği gibi bu hak *bir soru bağlamında* tanınmıştır. Buna bağlı olarak denilebilir ki, -İsviçre hukukundan farklı olarak- Türk hukukunda inceleme hakkının bilgi alma hakkıyla bağlantısına ilgili Kanun hükmünde açıkça işaret edilmiştir. Hâl böyleyken, Türk hukukunda bu iki hakkın aynı maddede düzenlenmiş olması yerindedir. Dolayısıyla, bu konuda herhangi bir değişiklik gereği bulunmadığı gibi bilâkis bu düzenleme tarzının TTK açısından daha isabetli olduğu düşüncesini taşımaktayız.

B. Bilgi Alma Hakkına İlişkin Düzenlemeler Üzerine Değerlendirmeler

TTK m 437.2, c. 1 uyarınca pay sahipleri genel kurul toplantısında yönetim kurulundan şirket işleri, denetçilerden denetimin yapılma biçimi ve neticeleri ile ilgili bilgi talep edebilirler. TTK m 437.3'te ise bu hak bakımından şirket sırları ve korunması lazım gelen şirket menfaatleri şeklinde iki sınırlama öngörülmüştür.

İsvBK m 697.1'de, pay sahiplerinin genel kurul toplantısında yönetim kurulundan şirket işleri, denetim kurulundan denetimin yapılışı ve sonuçlarına ilişkin bilgi istemeye yetkili olduğu düzenlenmişti. İkinci fıkrada ise, bilginin pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olduğu

genel kurulda konunun görüşülmesinin yahut pay sahibinin soru yöneltmiş bulunmasının ön koşul olduğunun ileri sürülmesinin isabetli olmayacağı yönünde bkz. Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, Şirketler Hukuku, 9. Bası, Dora, Bursa 2013, s. 507, dpn. 1315. Buna karşılık, bilgi alma hakkı ile inceleme hakkının birbiriyle bağlantılı ancak iki bağımsız hak olduğu görüşünde olmakla birlikte [Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar II, s. 54], pay sahibinin *inceleme hakkını kullanabilmesi için önce toplantıda soru sorulmuş olmasının gerekli olduğu* yolunda bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar II, s. 58.

³⁴ Revizyon öncesi için bu yönde bkz. Rolf H. Weber, Art 696-697h, Basler Kommentar Obligationenrecht II, (Herausgeber: Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter), 5. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2016, Art 697 N. 1 ve N. 16. Revizyon sonrası için bu yönde bkz. Hans Caspar von der Crone, Aktienrecht, 2. vollständig überarbeitete Auflage auf der Grundlage des revidierten Aktienrechts vom 19. Juni 2020, Stämpfli Verlag AG, 2020, N. 817.

ölçüde elde edilebileceği ve bilginin verilmesi şirket sırları veya korunmaya değer diğer şirket menfaatlerini tehlikeye düşürdüğü takdirde bilgi alma taleplerinin reddedilebileceği hükme bağlanmıştır.

Mehaz hukuktaki hükümlerle TTK hükümleri karşılaştırıldığında en dikkat çeken farklılığın İsvBK'da bilgi alma hakkına ek bir sınırın daha getirilmiş olmasıdır. Şöyle ki TTK m 437.3 gereğince bu hakkın sınırını şirketin sırları ve korunmaya değer şirket menfaatleri oluştururken, İsvBK m 697.2'de bu sınırlara ek olarak pay sahipliği haklarını kullanabilmek için gerekli olma şartı öngörülmüştür.

İsvBK'nın konuyla ilgili hükmünün 19 Haziran 2020 tarihindeki revizyonu sonrasında 1 Ocak 2023'ten itibaren yürürlükte olan hâli incelenecek olursa, revİsvBK m 697.1'de herhangi bir değişiklik öngörülmemiştir. Ancak revİsvBK m 697'nin ikinci fıkrası ile yeni bir hüküm ve bu hükümle yeni bir azınlık hakkı getirilmiştir. Anılan hükümde, payları borsada kote olmayan anonim şirketlerde, sermaye yahut oyların asgari yüzde onunu temsil eden pay sahiplerine, yönetim kurulundan yazılı olarak şirketin işleri ile ilgili bilgi talep etme hakkı tanınmıştır. Keza yeni bir hüküm olan üçüncü fıkrafta, yönetim kurulunun bilgiyi dört ay içerisinde vereceği ve ayrıca yönetim kurulunun cevaplarının en geç gelecek genel kurulda pay sahiplerinin incelemesine sunulacağı düzenlenmiştir. Dördüncü fıkranın birinci cümlesinde ise, bilginin pay sahipliği haklarını kullanabilmek için gerekli olduğu ve şirket sırları yahut korunmaya değer diğer şirket menfaatlerini tehlikeye düşürülmediği sürece elde edilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Dördüncü fıkranın (yeni bir hüküm öngören) ikinci cümlesinde bilgi alma isteminin reddinin yazılı olarak gerekçelendirileceği düzenlenmiştir.

Hâl böyleyken İsviçre revizyonuyla bu konuda getirilen önemli bir yenilik, pay sahibinin genel kurul toplantısında kullandığı bilgi alma hakkına ek olarak -payları borsaya kote olmayan şirketler için geçerli olmak üzere-sermayenin veya oyların asgari yüzde onunu temsil eden pay sahiplerine yönetim kurulundan yazılı olarak şirketin işleri ile ilgili bilgi talep etme hakkı tanınmış olmasıdır. Dolayısıyla *hükümde öngörülen azınlık, genel kurul toplantısı haricinde* de yönetim kuruluna *yazılı olarak* soru sorarak bilgi edinebileceklerdir³⁵. Hatta bu durumda yönetim kurulu talep edilen bilgiyi

³⁵ von der Crone, N. 810; Keivan Mohasseb/Hans Caspar von der Crone, Gerichtliche Durchsetzung des Auskunftsrechts nach geltendem und künftigem Aktienrecht, SZW/RSDA 3/2020, s. 341; Daniel Häusermann, Aktionärsrechte und Generalversammlung, Expert Focus, 6/21, s. 305.

dört ay içerisinde verecek ve cevaplar en geç gelecek genel kurulda pay sahiplerinin incelemesine sunulacaktır. Bu hükümler çerçevesinde yönetim kurulunun pay sahiplerinin sorularını yılda asgari iki kez cevaplandırarak olması karşısında payları borsaya kote olmayan şirketlerin pay sahiplerinin bilgi alma hakkının güçlendirildiği söylenebilir³⁶.

Öte yandan İsvBK m 697.2'ye göre bilgi, pay sahipliği haklarını kullanabilmek için gerekli olduğu ölçüde elde edilebilir ve bilgi alma talepleri, bilginin verilmesi şirket sırları veya korunmaya değer diğer şirket menfaatlerini tehlikeye düşürdüğü takdirde reddedilebilirdi. revİsvBK m 697.4, c. 1'de, bilginin pay sahipliği haklarını kullanabilmek için gerekli olduğu ve şirket sırları yahut korunmaya değer diğer şirket menfaatlerini tehlikeye düşürülmediği sürece elde edilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. O hâlde, bu hükümle esasen İsvBK m 697.2'deki hüküm tekrar edilmiştir. Ancak bilgi alma hakkına ilişkin bu sınırlar revizyon öncesi hükümde (İsvBK m 697.2'de) pay sahibinin birinci fıkradaki bilgi alma hakkına ilişkin olarak öngörülmüşken, revizyon sonrası metinde bu kez dördüncü fıkarda, dolayısıyla da pay sahibinin birinci fıkrada düzenlenen bilgi alma hakkının yanında ikinci (ve üçüncü fıkarda) yeni öngörülen payları borsaya kote olmayan şirketlerde azınlığın bilgi alma hakkının da sınırını oluşturacak şekilde düzenlenmiştir³⁷. Ayrıca revİsvBK m 697.4, c. 2 gereğince bilgi alma talebi reddedilecekse bu red yazılı olarak gerekçelendirecektir.

TTK m 437.3'ten farklı olarak İsvBK'nın gerek revizyon öncesi gerekse revizyon sonrası hükmünde bilginin verilmesi diğer iki sınır yanında bir de *pay sahipliği haklarını kullanabilmek için gerekli olma* şartına bağlanmıştır. Nitekim TTK m 437.2'nin gerekçesinde, *gereklilik koşulunun* hakkın kullanılmasını tehlikeye düşüreceğine dikkat çekilerek, bilgi alma hakkının mehaz İsvBK m 697.2'den farklı olarak bu şarta bağlanmamış olduğu ifade

³⁶ Peter Forstmoser/Marcel Küchler, Schweizer Aktienrecht 2020, Expert Focus, 1-2/16, s. 86.

³⁷ Genel kurul dışında bilgi alma hakkında da genel kurul içinde bilgi alma hakkında olduğu gibi hakkın sınırlarına ilişkin aynı hükümlerin (özellikle inc. revize edilmiş İsvBK m 697.4), açık deyişle her iki bilgi alma hakkı bakımından aynı şartların geçerli olduğu yönünde bkz. von der Crone, N. 810; Häusermann, s. 305; Mohasseb/von der Crone, s. 341; Hans-Ueli Vogt/Emanuel Schiwow/Karin Wiedmer, Die Aktienrechtsrevision unter Corporate-Governance-Aspekten - Bestandesaufnahme, einige Auslegungsversuche und ein paar wichtige Anliegen vor der Erstberatung im Nationalrat, Aktuelle Juristische Praxis, 2009, s. 1361.

edilmiştir³⁸. Hâl böyleyken Türk hukuku bakımından anılan revizyon paralelinde bir revizyon ihtiyacı olup olmadığı değerlendirilirken bahsi geçen hususun mutlaka göz önünde bulundurulması gerekir. Şöyle ki TTK ile tanınan bilgi alma hakkı daha geniştir, diğer bir deyişle pay sahibinin bilgi alma hakkının sınırı daha dardır. TTK'da, *gereklilik şartının* aranmaması nedeniyle, Türk hukukunda anonim şirket pay sahibi pay sahipliği hakkını kullanabilmesi için gerekli olduğunu ispat etmek zorunda kalmaksızın genel kurul toplantısında yönetim kuruluna soru sorarak bilgi edinebilecektir. Hâl böyle olunca, TTK ile *gereklilik koşulu* öngörülmezsizin azınlığa toplantı dışında bilgi alma hakkı tanınırsa, bu hakkın anonim şirket yapısıyla bağdaşmayacak ölçüde genişletilmesi anlamına geleceği düşüncesindeyiz. Bilgi alma hakkının bu şekilde genişletilmesi, özellikle ortak sayısı fazla olan şirketlerde şirketin işleyişini zorlaştırmak gibi önemli sakıncalara yol açabilecektir. Diğer taraftan, genel kurul toplantılarının genellikle yılda bir defa yapıldığı ve bilgi alma hakkının toplantı beklenmeksizin kullanılmasının

³⁸ Diğer taraftan öğretilde TTK m 437 hükmünde bu şarta yer verilmemesinin yerinde olmadığı [Pulaşlı, s. 2023; Zühtü Aytaç, Sermaye Piyasası Hukuku Bağlamında Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Pay Sahipliği Hakları, Avrupa Birliği Perspektifinden Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sermaye Piyasasına Etkileri, Uluslararası Konferans, Bildiriler – Tartışmalar – Panel, 16-17 Aralık 2008, (Editör: Korkut Özkorkut), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2010, s. 123 ve 125 dñn. 105], anılan şartın bilgi alma hakkının kullanılmasında aranması gerektiği [Pulaşlı, s. 2023; Murat Can Atakan, Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkının İhlalinden Dolayı Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu, Terazi Hukuk Dergisi, Y. 2019, C. 14, Özel Sayı, s. 80, dñn. 33] savunulmaktadır. *Akdağ Güney*'e göre, Kanunda *gereklilik şartına* açıkça yer verilmemiş olması bilgi alma hakkının kullanımı açısından bir fark yaratmaz. Yazar, doğabilecek sorunların hakkın getiriliş gayesi göz önünde bulundurularak yorum yoluyla çözülebileceği, hakların getiriliş amaçları dışında kullanılması hukuk düzenince korunmayacağı için bilgi alma hakkının kullanımının da pay sahibi bakımından lüzumlu olması gerektiği, bilgi alma hakkının pay sahipliğinden doğan hakların kullanımı için gerekli tüm konuları kapsadığı düşüncesindedir [Akdağ Güney, s. 51 ve 51, dñn. 36]. Bizim katıldığımız görüşe göre, bilgi alma hakkının TTK'da *gereklilik* koşuluna bağlanmamış olması isabetlidir (Karasu, s. 87; Bilgili/Demirkapı, s. 505, dñn. 1301; Sümer, s. 197; Dolu, s. 150; Bulut, s. 39; Ünal, s. 238; Ceylan, Bilgi Alma, s. 83). Nitekim bu hakkın kullanımı bakımından TMK m 2 zaten bir sınır teşkil etmektedir (Bilgili/Demirkapı, s. 505, dñn. 1301; Ünal, s. 239; Ceylan, Bilgi Alma, s. 83; Sümer, s. 197. Keza hakkın suistimali yasağı ve hakların sakınılarak kullanılması ilkesinin sınır oluşturacağı yönünde bkz. Dolu, s. 152. Öte yandan pay sahibinin sadakat yükümlülüğü ve bu yükümlülüğe aykırılığın belirlenmesinde ölçü olarak kullanılan hakların sakınılarak kullanılması ilkesinin sınır teşkil edeceği yönünde bkz. Karasu, s. 88). Ancak *gereklilik* koşulunda ispat yükü pay sahibindeyken, TMK m 2'ye aykırılık bakımından ispat yükü şirkette olacaktır (Dolu, s. 152; sadakat yükümlülüğüne aykırılığın belirlenmesinde ispat yükünün şirkette olduğu yönünde bkz. Karasu, s. 88).

gerekli olduğu durumların ortaya çıkabileceği dikkate alındığında pay sahiplerine, en azından azınlık pay sahiplerine genel kurul toplantısını beklemek zorunda kalmaksızın bilgi alma hakkı tanınmanın faydalı olabileceği söylenebilir³⁹. Bu yolla pay sahiplerinin genel kurul haricinde de yönetim kurulundan şirket işleri hakkında somut ve güncel bilgi edinebilmesi sağlanır⁴⁰. Gerçekten de pay sahibinin payını devretme (şirkette pay sahibi olarak devam edip etmeme) gibi bazı kararları alabilmesi için şirketle ilgili bilgilere acil ihtiyaç duyabileceği, yani bilgi edinme hakkını toplantı dışında da kullanmasının gerekli olduğu hâllerin gündeme gelebileceği gerçeği yadsınamaz⁴¹.

Hâl böyleyken, *de lege ferenda* azınlık pay sahiplerine genel kurul toplantısı haricinde yönetim kuruluna yazılı şekilde başvurmak suretiyle bilgi edinme hakkının *pay sahipliği haklarını kullanabilmesi için gerekli olma* koşuluna bağlanarak tanınmasının daha uygun olacağı düşüncesini taşımaktayız. Pay sahiplerinin genel kurul toplantısında kullandığı bilgi edinme hakkının ise hâlihazırda 437.2 ve 3'te öngörüldüğü *gereklilik koşuluna* bağlı olmaksızın devam etmesi yerindedir. Ayrıca her iki hak bakımından (zaten ilki bakımından hâlihazırda mevcut olan) şirket sırrı ve koruması gereken diğer şirket menfaatlerinin sınır teşkil etmesinin yerinde olacağı düşüncesinde olduğumuzu paylaşmak isteriz.

Buna uygun şekilde, yönetim kurulunun talep edilen bilgiyi dört ay içerisinde⁴² vereceği ve yanıtların en geç gelecek genel kurul toplantısında incelemeye sunulacağına ilişkin hükümlerin de öngörülmesinin hakkın işlevselliğini sağlamak bakımından faydalı olacağı düşüncesini taşımaktayız. Ayrıca bilgi alma talebi reddedildiği takdirde ise bunun yazılı olarak gerekçelendireceğine ilişkin düzenlemenin hem genel kurul toplantısında hem de toplantı haricinde kullanılan bilgi edinme hakkı bakımından geçerli olacak şekilde öngörülmesinin *de lege ferenda* isabetli olduğu görüşüne katılmaktayız⁴³.

³⁹ Bu yönde bkz. Sümer, s. 246-247.

⁴⁰ Bu yönde bkz. Kaya/Yalçın, s. 12; Erdem, s. 171.

⁴¹ Bu yönde bkz. Sümer, s. 247. Ayrıca genel kurul toplantısı haricinde bilgi alma hakkının tanınmasının özel denetim talep etme hakkının kullanılmasını daha faal hâle getireceği yönünde açıklamalar için bkz. Sümer, s. 250-251.

⁴² Hakkın etkinliği açısından dört ay yerine -yazılı talebin şirkete ulaşmasından itibaren- bir aylık sürenin öngörülmesinin yerinde olacağı yönünde bkz. Kaya/Yalçın, s. 15.

⁴³ Bilgi alma talebinin reddinin gerekçelendirilmesi hususunda bu yönde bkz. Sümer, s. 253-254. Şöyle ki yazar reddin gerekçelerinin yazılı şekilde ve (noter, e-posta gibi) uygun

Öte yandan, azınlık pay sahiplerine tanınacak yönetim kuruluna yazılı şekilde başvurmak suretiyle bilgi edinme hakkının sadece *payları borsada işlem görmeyen şirketlerde*⁴⁴ geçerli olacak şekilde öngörülmesi yerinde ve yeterli olur. Zira sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde bilgi alma hakkıyla ilgili özel düzenlemeler (bkz II-15.1 sayılı Özel Durumlar Tebliği, II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği) mevcuttur⁴⁵.

Azınlık pay sahiplerine *gereklik şartına* tabi kılınarak yönetim kuruluna yazılı şekilde başvurmak suretiyle bilgi edinme hakkının tanınması kabul edildiği takdirde, bu kez hakkın sahibi olacak azınlığın ne şekilde belirlenmesi gerektiği sorunu ortaya çıkacaktır. Yukarıda da dile getirildiği gibi İsviçre Revizyonunda bu hak *sermayenin veya oyların asgari yüzde onunu temsil eden payların sahiplerine* tanınmıştır. Öğretide bir görüş Türk hukukunda halka kapalı şirketler açısından azınlık hakkının genellikle sermayenin yüzde onu şeklinde belirlenmiş olmasından hareketle anılan hak bakımından da azınlığın bu orana göre belirlenmesi gerektiği yönündedir⁴⁶. Buna karşılık TTK'nın azınlık haklarını düzenleyen diğer hükümlerinden (m 411.1, m 439.1 ve 531) yola çıkılarak, genel kurul dışında bilgi alma hakkının *sermayenin onda birini teşkil eden yahut paylarının nominal değeri toplamı*

araçlarla pay sahibine bildirilmesi hususunun Kanun hükmüne dâhil edilmesi gerektiği düşüncesindedir (Sümer, s. 254).

⁴⁴ İsviçre revizyonunda bu hak *payları borsaya kote olmayan şirketler* bakımından öngörülmüştür. *Kote edilme yerine işlem görme* ifadesinin tercihinin yerinde olacağı hususunda ayrıntılar için bkz. ve inc. Aytaç, s. 70; Çağlar Manavgat, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sermaye Piyasasını Etkileyen Yönleri, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2005, C. 2, Sa. 1, s. 533-535.

⁴⁵ Borsaya kote şirketler için özel bilgilendirme yükümlülüklerinin (bkz II-15.1 sayılı Özel Durumlar Tebliği, II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği) söz konusu olması nedeniyle Türk hukukunda da -İsviçre hukukundaki gibi- anılan hakkın yalnızca *borsaya kote olmayan anonim şirketler* için öngörülmesinin yeterli olacağı yönünde bkz. Sümer, s. 248. Öte yandan bkz. ve karş. Sümer'in s. 345'teki TTK m 437'ye eklenmesini önerdiği fıkra. Söz konusu önerisinde Sümer, bu kez "*Pay senetleri borsada işlem görmeyen şirketlerde*" ifadesini tercih etmektedir. Halka açık şirketlerde bu hakkın tanınmasının pay sahibinin önceden bilgi edinerek hareket etmesi, içerden bilgi edinilmesini meşrulaştıracak bir araç olmasına yol açabilmesinden ve halka açık şirketlerin hem bağımsız denetime tabi hem de kamuyu aydınlatma platformu üzerinden önemli durum açıklamaları yapma gereğine tabi bulunmasından hareketle Türk hukukunda -İsviçre hukukundaki gibi- söz konusu hakkın sadece *halka kapalı şirketler* için öngörülmesinin kabul edilmesinin gerekli olduğu yönünde bkz. Kaya/Yalçın, s. 15.

⁴⁶ Kaya/Yalçın, s. 13.

YÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 (2024)

asgari bir milyon Türk Lirası olan pay sahiplerine tanınmasının Kanunun sistematiği ile uyumlu olacağı da ileri sürülmektedir⁴⁷.

TTK'da azınlık hakkı tanıyan madde hükümleri incelendiğinde bu konuda farklılıklara rastlamak mümkündür (bkz ve karşı TTK m 411.1 veya TTK m 531 ile TTK m 439.1). Şöyle ki, TTK m 411.1 ve TTK m 531'de düzenlenen haklar bakımından azınlık, *sermayenin en az onda birini oluşturan pay sahipleri* olarak belirlenmiştir. Buna karşılık TTK m 439.1'deki hak anılan orandaki payların sahipleri yanında *paylarının nominal değeri toplamı asgari bir milyon Türk Lirası olan pay sahiplerine* de tanınmıştır. Bilindiği üzere TTK m 438.1'de, her pay sahibine, pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olması ve bilgi alma veya inceleme hakkının daha önce kullanılmış olması şartlarına bağlı olarak özel denetim isteme hakkı tanınmıştır. TTK m 439.1'de ise bu talebin genel kurulda reddedilmesi hâlinde, hükümde belirlenen pay sahiplerine özel denetçi atanması talebiyle mahkemeye başvurma hakkı tanınmıştır⁴⁸. Bu hakkın bilgi alma ve inceleme hakkıyla bağlantılı olduğu dikkate alındığında, toplantı haricinde yönetim kuruluna yazılı şekilde başvurmak suretiyle bilgi edinme hakkının tanınacağı pay sahiplerinin de TTK m 439.1'dekiyle uyumlu şekilde belirlenmesinin yerinde olacağı düşünülebilir. Ancak kanaatimizce İsviçre Revizyonundaki oran, yani *sermayenin veya oyların asgari yüzde onunu temsil eden payların sahipleri de lege ferenda* daha isabetlidir. Zira öncelikle hakkın tanınacağı pay sahiplerini zamanla değerlendirme gerektirebilecek bir meblağa bağlı tutmak yerine şirketteki konumuna göre belirlemek daha uygun olur. Ayrıca bu hakkı sermaye oranı yüzde on olmadığı halde -örneğin oyda imtiyazlı paylarla- oy oranı yüzde on olan pay sahiplerine de tanımak yerinde olur. Yine bir milyon Türk Lirası göreceli bir değer sunmaktadır, bu meblağ şirketin sermayesine göre yüksek olabileceği gibi şirket sermayenin yüksek olduğu durumlarda düşük de olabilir. Nitekim TTK m 439'un mehzazı İsvBK m 697b'de özel

⁴⁷ Sümer, s. 248. Öte yandan bkz. ve karşı. Sümer'in s. 345'teki TTK m 437'ye eklenmesini önerdiği fıkra. Anılan önerisinde Sümer, bu kez "*sermayenin veya oyların en az onda birini oluşturan veya paylarının itibari değeri toplamı en az bir milyon Türk Lirası olan pay sahipleri*" ibaresini kullanmaktadır.

⁴⁸ Özel Denetim konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. (6762 sayılı TTK dönemi için) Ali Paslı, Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi Tayini, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan Cilt: I, Beta Yayıncılık, İstanbul 2003; 6762 sayılı TTK dönemi ve Tasarı için) Şafak Narbay, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010; (6102 sayılı TTK dönemi için) Gözde Engin Günay, Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Özel Denetim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018; Fatih Yurtbaşı, Anonim Ortaklıklarda Özel Denetim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

denetim isteminin genel kurulda reddedilmesi durumunda özel denetçi tayini talebiyle mahkemeye başvurma hakkına sahip olan pay sahipleri *sermayenin asgari onda birini teşkil eden yahut paylarının nominal değeri toplamı asgari iki milyon Frank olan pay sahipleri* olarak tespit edilmişti. Ancak revİsvBK m 697d’de payları borsada kote olmayan şirketlerde *sermayenin yahut oyların asgari yüzde onunu oluşturan pay sahipleri* şeklinde belirlenmiştir. Hâl böyle olunca, toplantı haricinde yönetim kuruluna yazılı şekilde başvurmak suretiyle bilgi edinme hakkının sahibi olacak pay sahiplerinin İsviçre Revizyonunda olduğu gibi *sermayenin veya oyların asgari yüzde onunu temsil eden payların sahipleri* şeklinde belirlenmesinin yerinde olacağı düşüncesindeyiz.

C. İnceleme Hakkına İlişkin Düzenlemeler Üzerine Değerlendirmeler

TTK m 437.4, c. 1 uyarınca, defter ve yazışmaların pay sahibi tarafından sorulan soru ile ilgili kısımları genel kurul izni yahut yönetim kurulu kararıyla incelenebilecektir (TTK m 437.4, c. 1). TTK m 437’nin üçüncü fıkrasına ilişkin gerekçede de vurgulandığı gibi, şirket sırları ile korunması gerekli olan şirkete ait menfaatler sadece bilgi alma hakkı için değil inceleme hakkı bakımından da geçerli sınırlardır.

İsvBK m 697.3’te, şirket defter ve yazışmalarının (*Korrespondenzen*) ancak genel kurul tarafından açıkça yetkilendirilme veya yönetim kurulunun kararı ile ve şirket sırları koruma altında tutularak incelenebileceği düzenlenmişti.

Pay sahibinin inceleme hakkı ile ilgili olarak TTK ve İsvBK’nın öngördüğü sistem karşılaştırıldığında, esas itibariyle benzer oldukları, ancak TTK ile inceleme hakkının konusunun, defter ve yazışmaların *pay sahibi tarafından sorulan soru ile ilgili kısımlarıyla* sınırlandırılmış olması sebebiyle kapsamının daha dar çizilmiş olduğu söylenebilir. Nitekim TTK m 437.4’ün gerekçesinde vurgulandığı gibi TTK ile bu hakkın tanınması mehzadan farklı olarak bir *soru* bağlamındadır. Yukarıda detaylı şekilde ele alındığı gibi, öğretide aksi yönde görüş mevcut olmakla birlikte, biz inceleme hakkının bilgi alma hakkıyla bağlantılı ancak ondan bağımsız olduğu, pay sahibinin inceleme hakkını kullanabilmesi için öncesinde genel kurul toplantısında bilgi alma hakkının kullanılmış olmasının zorunlu olmadığı, açık deyişle inceleme hakkının bilgi alma talebiyle bağlantılı olarak veya bu talepten bağımsız şekilde (doğrudan) kullanılabilceği yönündeki görüşe katılmaktayız.

reddedilebileceği hükme bağlanmıştır⁵². Böylece inceleme talepleri hususundaki takdir alanı sınırlandırılmıştır⁵³.

TTK'da inceleme hakkının konusunun ticari defter ve yazışmaların *pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarıyla* sınırlandırılmış olması sebebiyle kapsamının daha dar çizilmiş olduğu dikkate alındığında, bu hakkın *pay sahipliği haklarını kullanabilmek için gerekli bulunma* şartına bağlanmasına ihtiyaç bulunmadığı görüşüdeyiz. Öte yandan, şirket sırlarının ve korunmaya değer diğer şirket menfaatlerinin inceleme hakkının sınırını oluşturduğu hususunun Kanunda açıkça düzenlenmesinin isabetli olacağı düşüncesindeyiz. Zira TTK m 437.3'teki sınırların inceleme hakkı için de geçerli olduğu kabul edilse dahi bu sınırların TTK m 437.3'te düzenlendiği şekliyle sadece bilgi alma hakkıyla ilgili olduğu görünümünün düzeltilip bu hususun herhangi bir tereddüde yer vermeyecek açıklıkta düzenlenmesinin *de lege ferenda* yerinde olacağı görüşünü paylaşmaktayız.

İnceleme hakkının herhangi bir pay sahibine değil de *sermaye veya oyların asgari yüzde beşini temsil eden veya başka bir şekilde belirlenen (azınlık) pay sahiplerine* tanınması⁵⁴ hususundaki düşüncemiz, bu hakkın -genel kurulda bilgi alma hakkına paralel şekilde- herhangi bir pay sahibine tanınmış olması yerindedir⁵⁵. Türk hukukunda inceleme hakkının konusunun ticari defter ve

⁵² Botschaft zur Änderung des Obligationenrechts (Aktienrecht) vom 23. November 2016 541-542

<https://www.bundespublikationen.admin.ch/cshop_mimes_bbl/8C/8CDCD4590EE41ED6BA84CB4488AD0B3D.PDF> Erişim Tarihi 09.12.2022; von der Crone, N. 822; Peter V. Kunz, Zum «Aktienrecht 4.0»: Einordnung und Überblick zur neuen schweizerischen Aktienrechtsordnung, recht 2021, s. 207 ve dpn. 211; Jean Nicolas Druey/Eva Druey Just/Lukas Glanzmann, Gesellschafts- und Handelsrecht, 12. vollständig überarbeitete Auflage, Schulthess Juristische Medien AG, 2021, N. 65.

⁵³ Hans Caspar von der Crone/Luca Angstmann, Kernfragen der Aktienrechtsrevision, Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht 2017, s. 11.

⁵⁴ İnceleme hakkı, revİsvBK m. 697a.1 ile bir azınlık hakkı olarak tanınmıştır (von der Crone, N. 821; Kunz, s. 207; Druey/Druey Just/Glanzmänn, N. 63).

⁵⁵ Bilgi alma hakkındaki gibi inceleme hakkında da bireysel pay sahipliği hakkının muhafaza edilerek genel kurul dışında şirket defterlerinin incelenmesine olanak veren (sermayenin yüzde onu şeklinde belirlenecek) azınlık hakkının ikinci bir hak olarak tanınabileceği yönünde bkz. Kaya/Yalçın, s. 19. Buna karşılık bilgi alma hakkına nispeten daha istisnai ve mecburi durumlarda başvurulabilecek bir hak olmasından hareketle inceleme hakkının -genel kurul dışında bilgi alma hakkına ilişkin sunduğu öneriye paralel şekilde- *sermayenin onda birini teşkil eden veya paylarının nominal değeri toplamı asgari bir milyon Türk Lirası olan pay sahipleri* için tanınması gerektiği yönünde bkz. Sümer, s. 251-252. Yazar bu sonuca düzenleme şekli gereğince genel kurulda kullanılabilecek olan inceleme hakkının uygulanabilir olmadığından yola çıkarak varmaktadır (Sümer, s. 251-252). Öte yandan bkz. *YÜHFD Cilt: XXI Sayı:1 (2024)*

yönetim kurulunca reddinin ise yazılı olarak gerekçelendirileceği⁵⁹ yönündeki düzenlemelerin hakkın kullanılmasının işlevselliğini sağlamak açısından Türk hukuku bakımından da kabul edilmesinin yerinde olacağı düşüncesini taşımaktayız.

Öte yandan pay sahiplerinin not alabilecekleri yolundaki düzenleme İsviçre öğretisinde haklı olarak eleştirilmekte ve belirsizlikler içerdiği ifade edilmektedir. Kapsamlı veya karışık şirket defter ve belgelerinin incelenmesinde pay sahibinin bir uzman getirebilecek olması karşısında bu düzenlemenin anlamsız olduğu, pay sahiplerinin nasıl not tutabileceklerinin düzenlenmemiş olduğu, incelemek belgelerin fotoğrafının çekilip çekilemeyeceği veya kopyasının alınıp alınamayacağı tartışmalı olduğu belirtilmektedir⁶⁰. Buna karşılık anılan hüküm nedeniyle incelemeye danışman veya tanık getirilmesinin yahut kopya alınmasının talep edilemeyeceği de savunulmaktadır⁶¹. Bu nedenlerle tartışmalara mahal vermemek açısından pay sahiplerinin not alabilecekleri yolundaki hükmün TTK'ya alınmamasının ve TTK m 437.4'te yer alan "*İzin alındığı takdirde inceleme bir uzman aracılığıyla da yapılabilir.*" hükmünün korunmasının isabetli olacağı düşüncesindeyiz.

III. Bilgi Alma veya İnceleme İstemlerinin Karşılansız Durumunda Mahkemeye Başvuru Hakkına İlişkin Hâlihazırdaki Düzenlemeler ile İlgili Değerlendirmeler

TTK m 437.5, c. 1 gereğince, bilgi alma yahut incelemeye ilişkin talepleri *yanıtsız bırakılan, haksız şekilde reddedilen, ertelenen ve bu fıkra manasında bilgi edinemeyen* pay sahibi, *reddi takip eden on gün içerisinde, diğer durumlarda da makul bir müddet sonra* bu hususta mahkemeye başvurabilir.

İsvBK m 697.4'te, bilgi edinme yahut inceleme *haksız olarak reddedildiği* takdirde mahkemeye başvurulabileceği hükme bağlanmıştı. revİsvBK m. 697b.1'e göre ise bilgi edinme yahut inceleme *tamamen veya kısmen reddedilir* yahut *imkânsız duruma getirilirse*, pay sahipleri *otuz gün*

⁵⁹ İnceleme talebinin reddinin gerekçelendirilmesi hususunda bu yönde bkz. Sümer, s. 253-254. Şöyle ki, yazar reddin gerekçelerinin yazılı şekilde ve (noter, e-posta gibi) uygun araçlarla pay sahibine bildirilmesi hususunun Kanun hükmüne dâhil edilmesi gerektiği düşüncesindedir (Sümer, s. 254).

⁶⁰ Matthias P. A. Müller, Informationsrechte des Aktionärs, ex/ante 1/2019, s. 30 dpn. 45.

⁶¹ Druey/Druey Just/Glanzmann, N. 64. Kopya veya fotoğraf yahut ses kaydının alınamayacağı yolunda bkz. Kunz, s. 207, dpn. 212.

içerisinde bilgi edinme veya incelemeye karar verilmesi talebiyle mahkemeye başvurabilirler.

Bilgi alma veya inceleme istemlerinin sadece (haksız şekilde) reddedilmesi durumunda değil de açıkça reddedilmeyip sürüncemede bırakıldığı hâllerde de pay sahibine mahkemeye başvuru hakkı tanınması gereklidir. Bu açıdan TTK m 437.5, c. 1’de (haksız şekilde) redde ek olarak erteleme ile cevapsız bırakma durumlarına da yer verilmiş olması nedeniyle hükmün İsvBK m 697.4’e göre daha isabetli olduğu söylenebilir. Ancak revİsvBK’nın ilgili hükmünün bilgi alma veya incelemenin (tamamen veya kısmen) reddedilme yanında herhangi bir sayıma yer vermeksizin imkânsız hâle getirildiği her durumda mahkemeye başvuru hakkı tanıyan ifadesinin bilgi alma veya inceleme hakkının kullanılmasına engel teşkil edebilecek tüm durumları kapsayacak nitelikte olması nedeniyle bu hakkı güvence altına almak bakımından daha yerinde olduğu düşüncesini taşımaktayız. Yine bilgi alma veya inceleme taleplerinin sadece tamamen reddedilmesi durumunda değil kısmen reddedildiği hâllerde de mahkemeye başvuru hakkının tanınması da isabetlidir.

Diğer taraftan TTK m 437.5, c. 1’de “*haksız olarak reddedilen, ertelenen*” ifadesine yer verilmiş olması nedeniyle pay sahibinin reddin haksız olduğunu ispatla yükümlü olması, ispata yarar bilgi ve belgelere ise şirketin sahip olması karşısında, öğretilerde bu husustaki ispat sorununun çözümü yönünde görüşler ileri sürülmüştür. 6762 sayılı TTK döneminde *Kaya*, davacı pay sahibinden tam bir ispat beklenmemesinin lazım geldiğini, bilakis şirketin reddin haksız olmadığını, açık deyişle bilgi alma veya incelemeye izin verilmesinin şirket menfaatlerine zarar vereceğini somut ve inandırıcı şekilde ispat etmesi gerektiğini ileri sürmüştür⁶². *Atalay*’a göre, reddin haksız olduğunu ispat yükü davacı pay sahibindedir. Ancak bu iddia esasen menfi bir vakıa iddiasıdır, dolayısıyla bu konudaki delil ikame yükü davacı pay sahibine yüklenemez, delil ikame yükü şirket tarafından yerine getirilmediği takdirde davacının iddiası (reddin haklı bir sebebe dayanmadığı vakıası) ispatlanmış sayılmalı ve dava kabul edilmelidir⁶³. Yazar buradaki menfi vakıanın ispatında yaklaşık ispat ölçüsünün kabul edilerek ispat sorununun çözülebileceği düşüncesindedir. Buna göre mahkeme reddin haklı bir sebebe dayanmadığını kuvvetle muhtemel gördüğü takdirde davacı lehine hükmedebilecektir⁶⁴. *Ceylan* da bilgi edinme veya inceleme isteminin haksız

⁶² Kaya, Bilgi Alma, s. 332.

⁶³ Atalay, s. 71.

⁶⁴ Atalay, s. 71-72.

gerekir ki TTK m 437.5, c. 1 hükmünün ilgili kısmı Türk bilimsel öğretisinde eleştirilmekte ve özellikle makul sürenin belirlenmesi hususunda değerlendirmeler yapılmaktadır. *Kendigelen*, “makul” ibaresinin takdire dayalı olması nedeniyle belirsizlik içermesi ve “sonra” ifadesinin başvuru süresine ilişkin getirilmesi arzulan sınırlama amacına uygun olmaması karşısında hükmü eleştirmekte ve burada “sonra” yerine “içinde” ibaresinin kullanılması gerektiğini savunmaktadır⁶⁹. Benzer şekilde hükümdeki çelişkiye ve “makul bir süre” ifadesindeki belirsizliğe dikkat çeken *Moroğlu* ise on günlük sürenin tüm durumlar için geçerli olması gerektiği görüşündedir⁷⁰. Keza açıkça red ile diğer durumlar arasında bir fark gözetilmemesi gerektiği görüşündeki *Kaya/Yalçın* ise makul süre ifadesinin kaldırılarak sürenin açıkça on gün şeklinde belirlenmesinin yerinde olacağı düşüncesindedirler⁷¹. Yine “makul bir süre sonra” ifadesindeki belirsizliğe dikkat çeken *Ünal*, bunun yerine net bir süre belirlenmesinin daha yerinde olacağı görüşündedir. Diğer taraftan yazar söz konusu ibarenin bilgi edinme ve inceleme hakkından pay sahibinin beklediği yararı kaybetmeyecek biçimde şirketin bu istemi karşılayabilmesi için gereken süreyi de dikkate alarak belirli bir müddet beklemesi, istemin karşılanmayacağı kanısına vardığında derhal mahkemeye başvurması şeklinde anlaşılması gerektiği düşüncesindedir⁷². Aynı belirsizliğe vurgu yaparak *Ceylan*, makul sürenin bilgi alma ve inceleme isteminin konusuna ve içeriğine göre, bu bağlamda talep edilen bilginin mevcutsa tetkik ve hazırlık müddetini yahut inceleme isteminin icrası için şartların temin edilme sürecinin hesaba katılarak belirlenmesinin gerekli olduğu düşüncesindedir⁷³. *Makul bir süre sonra* ibaresini *makul bir süre içinde* şeklinde anlamının yerinde olduğu yönündeki

ulaşmasının esas alınacağı, şirketin taleple ilgili cevap vermediği durumlarda ise bilgi alma davasının herhangi bir süreye tabi tutulamayacağı, dolayısıyla her zaman açılacağı yönünde bkz. *Mohasseb/von der Crone*, s. 345-346.

⁶⁹ Abuzer Kendigelen, *Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, 3. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 339.

⁷⁰ Erdoğan Moroğlu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler, 8. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 254.

⁷¹ Yalçın/Kaya, s. 22-23. Yazarların bu konuya ilişkin hüküm önerileri şu şekildedir: “*Bilgi alma istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bu fıkra anlamında doğru ve yeterli bilgi alamayan pay sahibi ret tarihinden veya şirket tarafından istemin cevaplanabileceği sürenin sona ermesinden itibaren on gün içerisinde, şirketin merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesine başvurabilir.*” Bkz. Yalçın/Kaya, s. 22, 29.

⁷² Ünal, s. 318.

⁷³ Ceylan, *Bilgi Alma*, s. 113.

görüşü paylaşan *Atalay*'a göre makul sürenin belirlenmesinde talep edilen bilgiyi hazırlamak amacıyla gerçekleştirilecek çalışmanın ve incelemeye konu belgenin kapsamı ile inceleme isteminin icrası için elverişli şartların hazırlanması için gerekli süre esas alınmalıdır⁷⁴. *Bulut*, kanun koyucunun gerek *diğer hâller* gerekse “*makul bir süre sonra*” ifadeleri ile bilinçli bir boşluk bıraktığı, makul süreden özel hukuk münasebetlerinde uygulanacak muhakeme usulüne göre dava açma müddetinin anlaşılması gerektiği görüşündedir⁷⁵. *Sümer*'e göre, “makul süre” ibaresi davanın hakkın kötüye kullanılması oluşturmayacak bir sürede açılması gereği şeklinde anlaşılmalıdır. Diğer taraftan yazar, bu konudaki belirsizliğin ortadan kaldırılarak uygulamada yeknesaklığın sağlanması amacıyla açık bir reddin olmadığı durumlarda da reddin gerekçelendirilmesi yükümlülüğünün getirilmesi suretiyle dava açma hakkına ilişkin bir üst sınırın tespit edilmesi gerektiği düşüncesindedir. Yazara göre, TTK'nın 437. maddesinin üçüncü fıkrası hükmüne “*Bilgi alma ve inceleme talebinin reddi halinde, ret gerekçesi pay sahibine yazılı olarak iletilir*” cümlesi eklenmelidir. TTK m 437.5'teki “*diğer hâllerde de makul bir süre sonra*” ibaresi ise “*diğer hâllerde de ret gerekçesinin pay sahibine yazılı olarak iletildiği tarihten itibaren on gün içinde*” şeklinde değiştirilmelidir⁷⁶.

Mahkemeye başvuru süresi ister on gün isterse otuz gün olarak benimsensin bu sürenin sadece ret veya erteleme gibi şirketin açıkça cevap verdiği hâllerde işletilmesinin, diğer durumlarda mahkemeye başvuru süresinin makul bir süre olarak belirlenmesinin daha yerinde olacağı düşüncesindeyiz. Zira bilgi alma veya incelemenin imkânsız hâle getirildiği durumlarda bunun ne şekilde ve hangi anda gerçekleştiğini tespit edebilmek kolay olmayabileceği için sürenin başlangıcını tayin de zorlaşacaktır. Örneğin bilgi alma talebinde bulunulmuş olmasına rağmen bu talep açıkça reddedilmeyip, diğer bir deyişle herhangi bir cevap verilmeyip sürüncemede bırakıldığı durumlarda sürenin işletilmeye başlanacağı anı belirlemek zor olacaktır. Ne var ki makul sürenin tayininde -daha önce önermiş olduğumuz- bu taleplerin dört ay içerisinde yerine getirileceği yolundaki düzenlemelerin de her hâlükârda dikkate alınması gerekir. Hâl böyle olunca da açıkça cevap

⁷⁴ *Atalay*, s. 67.

⁷⁵ *Bulut*, s. 57-58.

⁷⁶ *Sümer*, s. 297.

verilen durumlarda bu cevabı izleyen on günlük sürenin yeterli olduğu⁷⁷, otuz günlük süreye ihtiyaç olmayacağı görüşündeyiz.

Öte yandan konuya ilişkin olarak TTK m 437.5'te, İsvBK'nın gerek revizyon öncesi gerekse revizyon sonrası metninde yer verilmemiş olan hükümler de mevcuttur. TTK m 437.5, c. 2'de, bu davada basit yargılama usulünün uygulanacağı düzenlenmiştir. TTK m 437.5, c. 3 uyarınca "[m]ahkeme kararı, bilginin genel kurul dışında verilmesi talimatını ve bunun şeklini de içerebilir." Takip eden cümlede mahkeme kararının kesin olduğu düzenlemesi yer almaktadır. Hükmün gerekçesinin ilgili kısmı ise şu şekildedir: "[b]eşinci fıkra mahkeme kararının hızla verilmesini sağlamaya ve temyizi de kısa sürede sonuçlandırmaya yönelik hükümleri de içermektedir." Hâl böyle olunca, mahkeme kararının kesin olmasının davanın kabulü kararı gibi davanın reddi kararı için de öngörülüp öngörülmediği hususunda öğretilerde görüş ayrılıkları ortaya çıkmış ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin kararlarında bu konuda karşı oylar verilmiştir⁷⁸. Atalay, hükmün gerekçesinde temyizden bahsedilmiş olmasına karşın madde metninde mahkeme kararının kesin olduğu yolunda düzenlemeye yer verilmiş olması nedeniyle kararın kesin olduğunun benimsenebileceğini ifade etmiştir⁷⁹. Öte yandan yazar mahkeme kararının kesin olduğu yolundaki ifadeye madde metninde davanın kabulü kararının içeriğine ilişkin cümleden sonra yer verilmiş olması sebebiyle davanın kabulü kararının kesin olduğunun, ancak davanın reddi yolundaki kararın kesin kabul edilmesine ilişkin bir iradenin mevcut olmadığına da ileri sürülebileceğini belirtmektedir⁸⁰. Gerçekten de öğretilerde davanın kabulü kararının kesin olduğu, ancak davanın reddi kararının kesin olarak nitelendirilmemesi gerektiği, açık deyişle ikinci karara

⁷⁷ Farklı yönde görüş için bkz. Bulut, s. 57. Yazar, önce mahkemeye başvuru için öngörülen on günlük sürenin kısa bir süre olduğuna dikkat çekmektedir. Yazara göre, sürenin kısa olmasının diğer pay sahipliği haklarını aktif olarak kullanma açısından faydalı olduğu düşünülebilirse de bilgi alma hakkının genel kurul dışında da gündeme gelebilecek olması karşısında mahkemeye başvuru süresinin genel hükümlerde olduğu gibi asgari bir yıl olması gerektiği düşüncesindedir (Bulut, s. 57).

⁷⁸ Bkz. dpn. 84.

⁷⁹ Atalay, s. 75. Gerekçede temyizden bahsedilmiş olsa da Ön Tasarıdaki temyiz ile ilgili hükümlerin Son Tasarıda kaldırılmak suretiyle kararın kesin olduğunun benimsendiği; fakat gerekçede lüzumlu değişikliğin yapılmasının unutulduğu yolunda bkz. Kendigelen, s. 339, dpn. 206.

⁸⁰ Atalay, s. 75.

karşı kanun yollarına başvurulabileceği yönünde bir görüş savunulmaktadır⁸¹. Bu görüş taraftarları anılan sonuca genellikle hükmün amacından, hükmün gerekçesinin yukarıda bahsi geçen ilgili kısmından ve/veya madde metninde kararın kesin olduğu yolundaki ifadeye davanın kabulü kararının içeriğine ilişkin cümleden sonra yer verilmiş olmasından yola çıkmak suretiyle varmaktadır⁸². Buna karşılık karşı görüşe göre davanın kabulü kararı gibi davanın reddi kararı da kesindir⁸³. Yargıtay 11. HD'nin müstakar içtihadı da anılan ikinci görüş yönündedir⁸⁴.

⁸¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar II, s. 65-66; Tekinalp, s. 384; Ramazan Durgut/Ahmet Emre Kaplan, Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2018, C. 13, Sa. 171-172, s. 147-148; Çelebi, s. 560-561; Ozan Can, Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Talebinin Reddine İlişkin Yerel Mahkemece Verilen Kararın Kesin Olduğu Yönündeki Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin Kararlarına Yönelik Eleştiriler, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXXIII, 13 Aralık 2019, (Editörler: Ufuk Tekin ve Yasin Barış Özceli), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2021, s. 109 vd.

⁸² Bahsi geçen gerekçeler için bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar II, s. 66; Durgut/Kaplan, s. 147-148; Can, s. 110 vd. Ayrıca bu görüşün diğer gerekçeleri ve/veya faydaları için bkz. Durgut/Kaplan, s. 148 ve Can, s. 110 vd. TTK m. 437.5 hükmünün sözü ile özünü bağdaştırmanın mümkün olmadığı gerekçesiyle örtülü boşluğun bulunduğu kabulü doğrultusunda bu boşluğun davanın reddi kararlarına karşı kanun yolunun açık olduğu şeklinde doldurulması gerektiği yönünde bkz. Çelebi, s. 560-561.

⁸³ Karasu, s. 97; Akdağ Güney, s. 41; Kaya/Yalçın, s. 23-25; Dolu, s. 221-222; Fatma Beril Özcanlı, Bilgi Alma Davasında Hâkimin Rolü, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2021, C. 16, Sa. 197-198, s. 218; Sümer, s. 315, 349. Bu görüşteki yazarlardan Sümer'in bu husustaki eleştirileri için bkz. Sümer, s. 315, 349. Bu görüş taraftarlarından Akdağ Güney, bu durumun hakkın bağımsız niteliği ve gerekçedeki temyize ilişkin ifade göz önünde tutulduğunda yerinde olmadığı düşüncesindedir (Akdağ Güney, s. 40-41). Keza Kaya/Yalçın olması gereken hukuk bakımından gerek ret gerekse kabul kararının kanun yoluna tabi kılınmasının gerekli olduğu görüşündedir (Kaya/Yalçın, s. 25). Ayrıca bkz. anılan yazarların 437. maddeye eklenmesini önerdiği "...Verilen karara karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir.Dava açma süresi on gündür. İstinaf başvurusu ile icra takibi kendiliğinden durur." şeklindeki düzenlemeler (Kaya/Yalçın, s. 29-30).

⁸⁴ Bu yönde oybirliğiyle alınan kararlar için bkz. Yargıtay 11. HD, 7039/1085, 14.02.2018; Yargıtay 11. HD, 4221/7214, 13.12.2017; Yargıtay 11. HD, 542/3372, 05.06.2017. Bu yönde oyçokluğuyla alınan kararlar ve karşı oy yazıları için bkz. Yargıtay 11. HD, 8699/7381, 27.12.2021; Yargıtay 11. HD, 471/4348, 22.10.2020; Yargıtay 11. HD, 2318/6973, 07.11.2019; Yargıtay 11. HD, 3572/3065, 17.04.2019; Yargıtay 11. HD, 2366/757, 04.02.2019; Yargıtay 11. HD, 13625/6796, 06.11.2018; Yargıtay 11. HD, 12059/4161, 30.05.2018; Yargıtay 11. HD, 9750/3156, ...04.2018; Yargıtay 11. HD, 2249/4466, 18.09.2017; Yargıtay 11. HD, 1162/3675, 13.06.2017; Yargıtay 11. HD, 13764/1654, 20.03.2017; Yargıtay 11. HD, 13744/1501, 14.03.2017 <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> Erişim Tarihi 06.12.2022.

Hâl böyle olunca, davanın reddi kararına karşı kanun yolunun açık olması gereği karşısında ret kararının kesin olarak nitelendirilmesi hususundaki haklı eleştiriler çerçevesinde, madde hükmünde davanın kabulü yolundaki kararın kesin, davanın reddi yönündeki kararın kesin olmadığına açıkça düzenlenmesinin bu konudaki tereddütleri ortadan kaldırmak bakımından da yerinde olacağı düşüncesini paylaşmaktayız.

IV. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı ile Bilgi Alma veya İnceleme İstemlerinin Karşılanmaması Durumunda Mahkemeye Başvuru Hakkına İlişkin *de lege ferenda* Bir Kanun Hükmü Önerisi

Buraya kadar anlatılanlar neticesinde, TTK'nın kenar başlığı "*IV – Bilgi alma ve inceleme hakkı*" olan 437. maddesinin başlığının "*IV – Bilgi alma ve inceleme hakkı ile bu haklara ilişkin mahkemeye başvuru hakkı*" şeklinde değiştirilmesinin ve madde metninin ise şu şekilde kaleme alınmasının *de lege ferenda* daha yerinde olacağı görüşünderiz:

“(1) Pay sahibi genel kurulda yönetim kurulundan şirketin işleri, denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilir. Pay sahiplerinden herhangi birine bu sıfatı dolayısıyla genel kurul dışında bir konuda bilgi verilmişse, diğer bir pay sahibinin istemde bulunması üzerine, aynı bilgi gündemle ilgili olmasa da aynı kapsam ve ayrıntıda verilir. Bu hâlde yönetim kurulu bu maddenin beşinci fıkrasına dayanamaz.

(2) Payları borsada işlem görmeyen şirketlerde, sermayenin veya oyların asgari yüzde onunu temsil eden pay sahipleri, pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekliyse yönetim kurulundan yazılı olarak şirketin işleri ile ilgili bilgi isteyebilir. Yönetim kurulu bilgiyi dört ay içerisinde verir, cevaplarını ise en geç gelecek genel kurulda pay sahiplerinin incelemesine sunar.

(3) Bilgi verme yükümü, 200 üncü madde çerçevesinde şirketin bağlı şirketlerini de kapsar. Verilecek bilgiler, hesap verme ve dürüstlük ilkeleri bakımından özenli ve gerçeğe uygun olmalıdır.

(4) Şirketin ticari defteriyle belgelerinin pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımları yönetim kurulu kararıyla incelenebilir. İzin alındığı takdirde inceleme bir uzman aracılığıyla da yapılabilir. Yönetim kurulu incelemeyi başvurunun ulaşmasından itibaren dört ay içerisinde sağlayacaktır.

(5) Bilgi alma ve inceleme istemleri sadece şirket sırlarının veya korunması gereken diğer şirket menfaatlerinin tehlikeye düşebileceği gerekçesiyle reddedilebilir.

(6) Bilgi alma veya inceleme istemlerinin reddi yazılı olarak gerekçelendirilmelidir⁸⁵.

(7) Bilgi alma veya inceleme istemleri tamamen veya kısmen reddedilir yahut imkânsız hâle getirilirse açıkça cevap verildiği hâllerde bu cevabı izleyen on gün içinde, diğer durumlarda da makul bir süre içerisinde bilgi alma veya incelemeye karar verilmesi talebiyle şirketin merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesine başvurulabilir. Başvuru basit yargılama usulüne göre incelenir. Mahkeme kararı bilgi alma veya inceleme isteminin genel kurul dışında karşılanması talimatını ve bunun şeklini de içerebilir. Mahkemenin davanın kabulüne ilişkin kararı kesin, davanın reddine ilişkin kararı ise kesin değildir.

(8) Bilgi alma ve inceleme hakkı vazgeçilmez niteliktedir.”

Diğer taraftan, TTK m 437'nin birinci fıkrası hükmüne -içeriğe ilişkin herhangi bir değişikliğe ihtiyaç olmaksızın- 437. maddeden önce veya sonra gelecek şekilde ayrı bir maddede yer verilebilir. Yahut anılan hükme -İsviçre Revizyonuna paralel şekilde- genel kurul toplantılarına hazırlık işlemleri çerçevesinde çağrıya ilişkin madde 410 vd.'da yer verilebileceği düşüncesini⁸⁶ paylaşmaktayız.

SONUÇ

Bilgi alma ve inceleme hakkı vazgeçilmez niteliktedir (bkz TTK m 437.6 ve 447.1.b). Bilgi alma ile inceleme hakkının aynı maddede düzenlenmiş olmasının TTK açısından yerinde olduğu görüşünderiz. Zira farklı maddelerde düzenlenmesi hâlihazırda mevcut herhangi bir soruna çözüm üretme bakımından gerekli ve yeterli değildir. Ayrıca inceleme hakkının (bağımsız bir hak olsa bile) bilgi alma hakkıyla bağlantısına Türk hukukunda (TTK m 437.4, c. 1'de) açıkça işaret edilmiş olmasının da vardığımız bu sonucu desteklediği düşüncesindeyiz.

Genel kurulda kullanılan bilgi edinme hakkının hâlihazırda 437.2 ve 3'te düzenlendiği şekliyle, açık deyişle *gereklilik şartına* bağlı olmaksızın devam

⁸⁵ Keza bkz. Sümer, s. 347'deki öneri. Sümer, TTK'nın 437. maddesinin üçüncü fıkrasına “Bilgi alma ve inceleme talebinin reddi halinde, ret gerekçesi pay sahibine yazılı olarak iletilir” cümlesinin eklenmesi gerektiği düşüncesindedir. Bkz. ve karşı. Kaya/Yalçın, s. 29'daki 437. maddede ilişkin önerisinde hükmün üçüncü fıkrasına ikinci ve üçüncü cümle olarak konulmasını önerdiği “Bilgi talebi ve bilgilendirmenin yazılı olarak yapılması gerekir. Ayrıca esas sözleşmede bilgi taleplerinin elektronik ortam aracılığıyla ulaştırılması ve yanıtlanması da kararlaştırılabilir.” şeklindeki düzenleme.

⁸⁶ TTK m. 437.1 hükmüne önce kanun önerisinde yer verdikten sonra ilgili fıkranın TTK m. 410'a üçüncü fıkra olarak eklenebileceği yönünde bkz. Kaya/Yalçın, s. 28-29 dnp. 36.

etmesinin isabetli olduğu değerlendirilmiştir. Bilgi alma hakkının genel kurul toplantısı dışında da kullanılmasının gerekli olduğu durumlar söz konusu olabilir. Bu gerçek karşısında *payları borsada işlem görmeyen şirketlerde* geçerli olmak üzere azınlık pay sahiplerine *ancak gereklilik koşuluna tabi tutmak suretiyle* toplantı dışında yönetim kuruluna yazılı şekilde başvurmak suretiyle bilgi alma hakkı tanınabileceği düşüncesini paylaşmaktayız. Zira azınlığa bu hakkın *anılan şart* öngörülmezsizin tanınması anonim şirket yapısıyla bağdaşmayacağı gibi özellikle çok pay sahipli anonim şirketlerde şirketin işleyişini zorlaştırmak gibi birçok sakıncaya da neden olabilecektir. Hemen eklemek gerekir ki gerek genel kurul toplantısında gerekse toplantı dışında kullanılan bilgi alma hakkı açısından (ilki bakımından hâlihazırda mevcut olan) şirket sırrı ve koruması gereken diğer şirket menfaatlerinin sınır oluşturması isabetli olacaktır. Diğer taraftan yönetim kuruluna yazılı şekilde başvurmak suretiyle bilgi alma hakkını haiz olacak pay sahiplerinin İsviçre Revizyonundaki gibi, açık deyişle *sermayenin veya oyların asgari yüzde onunu temsil eden payların sahipleri* şeklinde belirlenmesi isabetli olacaktır. Buna paralel şekilde yönetim kurulunun talep edilen bilgiyi dört ay içerisinde vereceği, yanıtların en geç gelecek genel kurul toplantısında incelemeye sunulacağı yolunda hükümlere yer verilmesi yerinde olur. Ayrıca -gerek genel kurulda gerekse genel kurul toplantısı dışında bilgi alma hakkı açısından geçerli olacak şekilde-bilgi alma talebi reddedildiği takdirde bunun yazılı olarak gerekçelendireceğine ilişkin düzenlemeye yer verilmesi *de lege ferenda* isabetli olur.

TTK'da inceleme hakkının *gereklilik şartına* bağlanmasına ihtiyaç bulunmadığı düşüncesindeyiz. Zira inceleme hakkının konusu ticari defter ve yazışmaların *pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarıyla* sınırlandırılmıştır, açık deyişle hakkın kapsamı dardır. Diğer taraftan TTK m 437.3'teki sınırların inceleme hakkı için de geçerli olduğu hususunun herhangi bir tereddüde yer vermeyecek açıklıkta düzenlenmesi *de lege ferenda* isabetli olur. Türk hukukunda inceleme hakkının konusunun ticari defter ve yazışmaların *pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarıyla* sınırlandırılmış olmasından yola çıkarak inceleme hakkının -toplantıda bilgi edinme hakkı ile paralel şekilde- her ortağa tanınmış olmasının isabetli olduğu kanaatindeyiz. Öte yandan İsviçre Revizyonuna paralel şekilde *yazışmalar* ifadesinin *belgeler* şeklinde değiştirilmesinin *de lege ferenda* yerinde olacağı düşüncesindeyiz. Bundan başka Türk hukukunda da pay sahibinin inceleme talebi hususunda genel kurul izninin kaldırılıp yönetim kurulu kararını gerekli ve yeterli görmek daha uygun olur. Yine, yönetim

kurulunun incelemeyi başvurunun ulaşmasından itibaren dört ay içerisinde sağlayacağı ve inceleme isteminin yönetim kurulunca reddinin yazılı olarak gerekçelendirileceği yolundaki düzenlemelere Türk hukukunda da yer verilmesi isabetli olacaktır. Buna karşılık tartışmalara yol açmaması bakımından pay sahiplerinin not alabilecekleri yönündeki düzenlemeye TTK'da yer verilmemesinin, bunun yerine “*İzin alındığı takdirde inceleme bir uzman aracılığıyla da yapılabilir.*” düzenlemesinin muhafaza edilmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

revİsvBK'nın bilgi alma veya inceleme taleplerinin reddedilmesi yanında imkânsız hâle getirildiği her durumda, yine anılan istemlerin sadece tamamen reddedilmesi hâlinde değil kısmen reddedildiği durumlarda mahkemeye başvuru hakkı tanıyan ve engellenmenin haksız olup olmadığını belirtmeksizin talebin engellenmiş olmasını yeterli kılan ifadesi, bilgi alma ve inceleme hakkının güvence altına alınması bakımından daha yerindedir. Mahkemeye başvurma süresine ilişkin olarak ise ret veya erteleme gibi açıkça cevap verilen durumlarda bu cevabı izleyen on günlük sürenin yeterli olduğu, ancak bilgi alma veya incelemenin imkânsız hâle getirildiği diğer durumlarda mahkemeye başvuru süresinin makul bir süre olarak belirlenmesinin isabetli olacağı kanaatindeyiz. Diğer taraftan, davanın kabulü yönündeki kararın kesin, davanın reddi yolundaki kararın kesin olmadığını açıkça hükme bağlanmasının *de lege ferenda* isabetli olacağı değerlendirilmiştir. Zira davanın reddine ilişkin mahkeme kararlarına kanun yolunu açarak bu konudaki tereddütlerin bilgi alma ve inceleme hakkının güçlendirilmesi yönünde giderilmesi uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

Akbay, Direnç: Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıklar Hukukunda Azınlığın Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Yoluyla Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2017.

Akdağ Güney, Necla: Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Aktif ve Pasif Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler, Regesta, Y. 2019, C. 4, Sa. 1, s. 37-56.

Atakan, Murat Can: Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkının İhlalinden Dolayı Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu, Terazi Hukuk Dergisi, Y. 2019, C. 14, Özel Sayı, s. 76-92.

Atalay, Oğuz: Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Haklarının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk

Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, [Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan (Basım Yılı: 2015)], s. 53-76.

Aytaç, Zühtü: Sermaye Piyasası Hukuku Bağlamında Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Pay Sahipliği Hakları, Avrupa Birliği Perspektifinden Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sermaye Piyasasına Etkileri, Uluslararası Konferans, Bildiriler – Tartışmalar – Panel, 16-17 Aralık 2008 (Editör: Korkut Özkorkut), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2010.

Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan: Şirketler Hukuku, 9. Bası, Dora, Bursa 2013.

Botschaft zur Änderung des Obligationenrechts (Aktienrecht) vom 23. November 2016
(https://www.bundespublikationen.admin.ch/cshop_mimes_bbl/8C/8CDCD4590EE41ED6BA84CB4488AD0B3D.PDF) (Erişim Tarihi 09.12.2022).

Bozgeyik, Hayri: Pay Sahibinin Hakları ve Borçları, Şirketler Hukuku (Editör: Sami Karahan), Mimoza, Konya 2012.

Bulut, Abdulkadir: Anonim Şirket Elektronik Genel Kurul Uygulamasında Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.

Can, Ozan: Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Talebinin Reddine İlişkin Yerel Mahkemece Verilen Kararın Kesin Olduğu Yönündeki Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin Kararlarına Yönelik Eleştiriler, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXXIII, 13 Aralık 2019, (Editörler: Ufuk Tekin ve Yasin Barış Özelci), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2021.

Ceylan, Çiğdem: Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara 2019. (Bilgi Alma)

Ceylan, Çiğdem: Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Davası (TTK m. 437/5), Prof. Dr. Rıza AYHAN'a Armağan Cilt: II, Yetkin Yayınları, Ankara 2022 s. 1887-1912.

Çelebi, Ali Ergin: Şirketler Topluluğunda Hâkim Şirket Pay Sahiplerinin Bağlı Şirketler Hakkında Bilgi Alma Hakkı, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2018, C. 17, Sa. 2, s. 517-575.

Dolu, Ali Murat: Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

Druey, Jean Nicolas/Druey Just, Eva/Glanzmann, Lukas: Gesellschafts- und Handelsrecht, 12. vollständig überarbeitete Auflage, Schulthess Juristische Medien AG, 2021.

Durgut, Ramazan/Kaplan, Ahmet Emre: Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2018, C. 13, Sa. 171-172, s. 123-154.

Erdem, H. Ercüment: İsviçre Şirketler Hukukuna İlişkin Kanun Taslağı ve Taslağın Türk Hukukuna Etkisi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Armağanı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2015, s. 139-194.

Forstmoser, Peter/Küchler, Marcel: Schweizer Aktienrecht 2020, Expert Focus, 1-2/16, s. 86-97.

Günay, Gözde Engin: Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Özel Denetim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.

Häusermann, Daniel: Aktionärsrechte und Generalversammlung, Expert Focus, 6/21, s. 305-308.

İlbasmış Hızlısoy, Özlem: Anonim Şirketin Haklı Sebep Feshi, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

Karasu, Rauf: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2005, C. 23, Sa. 2, s. 73-114

Kaya, Arslan: Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2001. (Bilgi Alma)

Kaya, Arslan: Özel Denetim İsteme Hakkının Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı ile İlişkisi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2015, C. 31, Sa. 1, s. 61-83. (Özel Denetim)

Kaya, Mustafa İsmail/Yalçın, Cihan: Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Güçlendirilmesine Yönelik Öneriler, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2023, C. 39, Sa. 1, s. 5-32.

Kendigelen, Abuzer: Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.

Kunz, Peter V.: Zum «Aktienrecht 4.0»: Einordnung und Überblick zur neuen schweizerischen Aktienrechtsordnung, Zeitschrift für juristische Weiterbildung und Praxis, recht 2021, s. 195-210.

Manavgat, Çağlar: Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sermaye Piyasasını Etkileyen Yönleri, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2005, C. 2, Sa. 1, s. 523-551.

Mohasseb, Keivan/von der Crone, Hans Caspar: Gerichtliche Durchsetzung des Auskunftsrechts nach geltendem und künftigem Aktienrecht, SZW/RSDA 3/2020, s. 336-346.

Moroğlu, Erdoğan: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler, 8. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.

Müller, Matthias P. A.: Informationsrechte des Aktionärs, ex/ante 1/2019, s. 27-35.

Narbay, Şafak: Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010.

Nobel, Peter: 2. Teil: Geschichte der Aktiengesellschaft/§ 4 Entwicklung des Aktienrechts nach 1936/II. Die «grosse» Aktienrechtsrevision 2007-2016, Das Aktienrecht: Systematische Darstellung, Das Obligationenrecht, Berner Kommentar (Herausgeber Regina E. Aebi-Müller/Christoph Müller), Stämpfli Verlag AG, 2017.

Ocak, Nazmi: Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma, İnceleme ve Denetleme Hakkı, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan Cilt I, Beta Yayıncılık, İstanbul 2001, s. 710-743.

Özcanlı, Fatma Beril: Bilgi Alma Davasında Hâkimin Rolü, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2021, C. 16, Sa. 197-198, s. 205-224.

Paslı, Ali: Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi Tayini, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan Cilt: I, Beta Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 611-647.

Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.

Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin: Ortaklıklar Hukuku II, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019. (Ortaklıklar II)

Pulaşlı, Hasan: Şirketler Hukuku Şerhi Cilt III, 4. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

Sümer, Burak: Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

Şener, Oruç Hami: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.

Tekinalp, Ünal: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020.

Ulusoy, Erol: Azınlık Hakları-Anonim Şirket Genel Kurul Toplantıları: Doğrular ve Yanlışlar, Anonim Şirketlerde Bireysel ve Azınlık Pay Sahibi Hakları, (Editör: Erol Ulusoy), 3. Bası, Bilge Yayınevi, Ankara 2022.

Ünal, Bahadır: Alman ve Türk Hukukunda Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021.

Vogt, Hans-Ueli/Schiwow, Emanuel/Wiedmer, Karin: Die Aktienrechtsrevision unter Corporate-Governance-Aspekten - Bestandesaufnahme, einige Auslegungsversuche und ein paar wichtige Anliegen vor der Erstberatung im Nationalrat, Aktuelle Juristische Praxis, 2009, s. 1359-1388.

von der Crone, Hans Caspar: Aktienrecht, 2. vollständig überarbeitete Auflage auf der Grundlage des revidierten Aktienrechts vom 19. Juni 2020, Stämpfli Verlag AG, 2020.

von der Crone, Hans Caspar/Angstmann, Luca: Kernfragen der Aktienrechtsrevision, Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht 2017, s. 3-24.

Weber, Rolf H.: Art 696-697h, Basler Kommentar Obligationenrecht II, (Herausgeber: Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter), 5. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2016.

Yurtbaşı, Fatih: Anonim Ortaklıklarda Özel Denetim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi 06.12.2022.